

R1A1 - Transnationaal verslag

Projectnummer: 2021-1-DE02-KA220-ADU-000033587

De steun van de Europese Commissie voor de productie van deze publicatie houdt geen goedkeuring in van de inhoud, die uitsluitend de mening van de auteurs weergeeft, en de Commissie kan niet verantwoordelijk worden gesteld voor het gebruik dat eventueel wordt gemaakt van de informatie in deze publicatie.

Co-funded by
the European Union

E-Senioren

HERZIENINGSGESCHIEDENIS

Versie	Datum	Auteur	Beschrijving	Actie	Pagina's
[..]	DD/MM/JJJJ	PARTNERORGANISATIE	[Aanmaken/invoeren/verwijderen/bijwerken van het document].	[C/I/D/U]	[aantal pagina's]
1.0	01/02/2022	E-SENIOREN	Creatie van een sjabloon	C	3

(*) Actie: C = Creatie, I = Invoegen, U = Bijwerken, R = Vervangen, D = Verwijderen

DOCUMENTEN WAARNAAR WORDT VERWEZEN

ID	Referentie	Titel
1	2021-1-DE02-KA220-ADU-000033587	SmartHome4SENIORS voorstel
2		

TOEPASSELIJKE DOCUMENTEN

ID	Referentie	Titel
1		
2		

Inhoudsopgave

Inleiding	3
I. De situatie van ouderen in de landen van de partners	3
A. De nationale context volgens actief ouder worden	3
II. Initiatieven en mogelijkheden voor senioren	5
A. ICT-opleiding voor senioren	5
B. Enkele voorbeelden van Europese projecten	6
III. Slimme huizen, hun belang.	8
A. Belangstelling voor Smart Home voor senioren en belangstelling voor covid-19	8
B. Bestaande oplossingen op het gebied van aangesloten woningen	11
IV. Doe-het-zelf-aanpak voor ouderen (in de context van ICT en het ivd)	15
A. Belangstelling van ouderen voor doe-het-zelf-aanbiedingen in het algemeen.	15
B. Belangstelling van ouderen voor doe-het-zelven op het gebied van SmartHome	17
V. Intergenerationele samenwerking: haalbaar of struikelblok?	18
Referenties	18

Inleiding

Dit document is een gids om onderzoek uit elk van de partnerlanden van het project samen te brengen en te vergelijken. U moet de onderstaande structuur volgen en paragrafen schrijven om de verschillende vragen te beantwoorden. Deze vragen zijn er om u te begeleiden en u te helpen op de juiste manier te antwoorden. Het is de bedoeling dat u de goede praktijken waaraan u werkt of waarvan u op de hoogte bent over ons thema slimme huizen met de juiste referenties kunt delen. Voeg gerust tabellen, figuren en afbeeldingen toe.

Voel u vrij om suggesties te doen voor deze gids of om informatie toe te voegen die u relevant acht voor uw eigen verslag.

I. De situatie van ouderen in de landen van de partners

In dit deel is het de bedoeling aan de hand van cijfers een overzicht te geven van de situatie van de senioren in de nationale context. Hierbij zal het aandeel van de actieve senioren en het gemiddelde niveau van de senioren met betrekking tot ICT naar voren komen.

A. De nationale context volgens actief ouder worden

Met een vergrijzende samenleving moet de Europese Unie veranderingen doorvoeren en zich aanpassen aan nieuwe uitdagingen om alle ouderen een gezond en actief leven te bieden. De voorspelling voor 2050 voor de partnerlanden is dat ongeveer 29% van de mensen ouder is dan 65 jaar. Dit kan worden verklaard door de vergrijzing van de babyboomgeneratie, geboren in de jaren zestig, die nu de pensioengerechtigde leeftijd bereikt. De tweede factor van de vergrijzing is de stijging van de levensverwachting in alle Europese landen en de daling van de geboortecijfers.

Demografische situatie in de landen van de partners:

Bulgarije: 65-plussers maakten in 2010 17,4% van de totale bevolking uit en in 2018 21,3%. Naar verwachting zullen 65-plussers in 2060 32,7% van de totale bevolking van Bulgarije uitmaken.

Duitsland: 60-plussers zijn momenteel $\frac{1}{4}$ van de totale bevolking, en in 2020 zijn ze al 29% van de bevolking. De 65-plussers waren in 2020 22% van de bevolking. Er wordt voorspeld dat in 2050 in Duitsland $\frac{1}{3}$ van de bevolking ouder dan 60 jaar zal zijn.

Oostenrijk: De 65-plussers maakten in 2017 19,5% van de bevolking uit. Er worden momenteel geen voorspellingen gedaan, ook al wordt verwacht dat het aantal ouderen in de totale bevolking zal toenemen.

Nederland: 65-plussers waren in 2013 16% van de bevolking. De voorspelling is dat in 2035 26% van de bevolking in Nederland ouder dan 65 jaar zal zijn.

Ierland: 65-plussers waren in 2016 13,38% van de bevolking. Voorspeld wordt dat 25% van de bevolking in 2041 ouder dan 60 jaar zal zijn.

Frankrijk: De 65-plussers maakten in 2021 19,6% van de bevolking uit. De voorspelling is dat dit deel van de bevolking in 2070 29% van de totale bevolking zal uitmaken.

Op basis van verschillende gegevens die in de partnerlanden zijn verzameld, kunnen we verwachten dat 60-plussers in 2050 gemiddeld meer dan een kwart van de bevolking in de partnerlanden zullen uitmaken. Deze realiteit zal bepalend zijn voor de manier waarop samenlevingen werk maar ook huisvesting organiseren naarmate de bevolking vergrijsst.

Leefsituatie van ouderen in de partnerlanden:

De leefsituatie van ouderen loopt uiteen, met grote verschillen tussen de meer landelijke en de meer stedelijke gebieden, maar ook tussen de verschillende landen in Europa. In

Senioren wonen vaker alleen naarmate ze ouder worden. In Duitsland is in 2020 één op de drie alleenstaanden ouder dan 65 jaar en in Frankrijk woont 30% van de 60-plussers alleen. Dezelfde situatie wordt waargenomen in Oostenrijk.

In bijna alle partnerlanden lopen senioren niet alleen het risico op sociale uitsluiting, maar ook op armoede, zoals in Ierland, waar 11,4% van de 65-plussers daarmee te maken heeft. In Griekenland loopt in 2022 19,4% van de senioren boven de 65 het risico op armoede of sociale uitsluiting. In Frankrijk bedraagt het armoedecijfer ongeveer 8,7% van de bevolking boven de 65 jaar, terwijl in Oostenrijk veel senioren onder de armoedegrens leven en sociaal geïsoleerd zijn, vooral alleenstaande vrouwen. Als gevolg van deze situatie is er in die landen een toename van het aantal werkende senioren boven de 65; Griekenland meldt dat in 2022 38,7% van de beroepsbevolking uit senioren bestaat.

Toch willen senioren zo lang mogelijk thuis blijven wonen, en slagen ze daar al in. In Nederland woont 80% van de bevolking boven de 80 jaar thuis. De overheid heeft zich ten doel gesteld de autonomie en de levenskwaliteit thuis te vergroten, dankzij het *Nationaal Programma Ouderenzorg* dat tussen 2008 en 2011 van start is gegaan.

In het algemeen streven alle partnerlanden naar een betere integratie van thema's in verband met senioren in hun overheidsbeleid. Alle regeringen erkennen oudere burgers als een waardevol deel van de samenleving en de meeste landen hebben verschillende programma's om in de specifieke behoeften van dit deel van de bevolking te voorzien.

B. Het niveau van ICT-vaardigheden bij senioren

Hier zijn enkele richtlijnen voor het schrijven van dit onderdeel, je kunt deze vragen gebruiken als leidraad bij het schrijven.

Welk deel van de senioren gebruikt volgens onderzoek connected tools (connected horloge, smartphone, tablet...)? Kennen ze de tools? Hoeveel hebben een computer? Welk gebruik maken ze van het internet (e-mails, informatie, lezen, bank...)? Voelen ze zich comfortabel of verward? Denken ze dat ze te laat digitaal zijn om het te proberen?

In het algemeen neemt de belangstelling van senioren voor ICT en de digitale wereld toe. Deze tendens is versneld door Covid-19 en de digitalisering van veel openbare en particuliere diensten. Senioren blijven nog steeds achter in het nationale beleid en beschikken vaak niet over de nodige ICT-vaardigheden om als digitaal geïntegreerd te worden beschouwd. Niettemin diversifiëren degenen die het internet en slimme apparaten gebruiken hun gebruik. Er worden meer apparaten gebruikt, zoals connected armbanden, smartphones, tablets, enz. Dit is een goede indicatie dat slimme huishoudtoestellen klaar zijn om te worden geïntegreerd in het leven van de meer digitaal ingestelde senioren.

II. Initiatieven en mogelijkheden voor senioren

In deze rubriek wordt u gevraagd de middelen voor te stellen die u kent om ICT-opleidingen voor senioren aan te bieden en kort een of meer projecten voor te stellen (bv. een Erasmusproject) die zijn opgezet om de late digitalen te helpen.

A. ICT-opleiding voor senioren

Hier zijn enkele tips voor het schrijven van dit onderdeel, je kunt deze vragen gebruiken als leidraad bij het schrijven.

Kent u organisaties die ICT-cursussen voor ouderen aanbieden? Biedt u opleidingen aan? Welke organisaties? Wat voor soort opleidingen? Wat voor soort activiteiten? Voor welke prijs? Komen er veel ouderen naar deze opleidingen? Werkt het?

In de partnerlanden zijn enkele openbare en particuliere cursussen beschikbaar voor senioren om hun ICT-vaardigheden te ontwikkelen en meer digitaal geletterd te worden. Meestal bestaat de mogelijkheid van gratis toegang. Deze initiatieven worden vaak op lokaal niveau ontwikkeld, via verenigingen die zich inzetten voor het algemeen belang en de toegang tot het internet.

In sommige landen, zoals Frankrijk, Ierland en Nederland, is de vraag naar ICT-opleidingen zeer groot. In alle partnerlanden wordt de toename van het gebruik en de kennis van computers gezien als iets positiefs voor senioren wanneer zij hun angst voor het Internet overwinnen. Het helpt namelijk eenzaamheid te overwinnen en stelt hen in staat zich aan te passen aan de beperkingen van Covid-19 om verbonden te blijven met hun familie maar ook met culturele en sociale bezigheden.

De ICT-cursussen in de partnerlanden worden gegeven in de vorm van opleidingen en workshops die ondersteuning op maat bieden. De meeste zijn ontworpen op niveau en afgestemd op de vragen en specifieke behoeften van de gebruikers. In Ierland biedt het particuliere bedrijf Vodafone in samenwerking met de liefdadigheidsinstelling Alone en Active Retirement Ireland een vijfjarig opleidingsprogramma in digitale vaardigheden aan onder de naam "Hi Digital", dat gericht is op 65-plussers. Deze cursus kan online of face-to-face met vrijwilligers worden gevolgd. In Duitsland bieden 900 centra voor volwassenenonderwijs ongeveer 700 000 evenementen per jaar aan zoals cursussen, lezingen, studiereizen, enz. in verband met ICT en senioren. In Nederland biedt de regeling NL Leert Door gratis opleiding aan mensen die hun kennis op het gebied van ICT willen vergroten¹. Deze opleiding wordt online aangeboden door verschillende opleidingsinstituten en cursisten kunnen kiezen op basis van de opleiding die zij willen volgen.

B. Enkele voorbeelden van Europese projecten

Heeft u gewerkt aan Europese projecten die gericht zijn op ICT-opleidingen voor senioren of kent u projecten? U kunt kort een of meer projecten presenteren en wat ze hebben bereikt.

De partners van dit consortium werkten in verschillende Europees gefinancierde projecten gericht op ICT-training voor senioren. Hieronder vindt u enkele voorbeelden van die projecten:

- Silver Code is een project waarbij ouderen werden opgeleid in de basisbeginselen van het coderen om hen een beter inzicht te geven in hun digitale apparaten.
- Het onlangs afgeronde Erasmusproject van de EU "SmartYourHome: how to make seniors' homes smarter" heeft licht geworpen op de relatie tussen senioren en ICT-vaardigheden, met name smart home-technologie, in Ierland, Duitsland, Italië, Roemenië en Spanje. Wat de methodologische stappen betreft: eerst heeft elk partnerland een enquête gehouden - in totaal 5 enquêtes met 176 deelnemers: Ierland (n=20), Duitsland (n=24), Italië (n=29), Spanje (n=80) en Roemenië (n=23). Achteraf hield elk partnerland een focusgroep: in totaal 5 focusgroepen met 39 deelnemers: Ierland (n=11), Duitsland (n=7), Italië (n=9), Spanje (n=8), Roemenië (n=4). Gelet op beide gebruikte onderzoeksmethoden namen in totaal 215 oudere volwassenen deel aan het onderzoek (zie Salomão Filho et al., 2021).

Het project onderzocht de perspectieven van oudere volwassenen op slimme huizen, met de nadruk op de huidige kennis van de deelnemers over slimme thuishetchnologie, en de voordelen en zorgen die zij zich voorstellen bij het gebruik

---

¹ <https://www.hoewerkt nederland.nl/werknemen/leren-en-ontwikkelen/online-scholing>

van de technologie. Daarnaast werden de perspectieven van oudere volwassenen op het leren over smart home technologie onderzocht, zoals hun leervoorkeuren en de hoeveelheid tijd die men wekelijks zou investeren in het leren van smart home technologie. Het belangrijkste resultaat van het project was het ontwerpen van een online cursus over smart home technologie op maat van ouderen, om zo de digitale inclusie te vergroten. Van maart tot juni 2021 hielden de SYH-projectleden van de Dublin City University een reeks van vier focusgroepen van een uur gedurende de hele SYH-cursus om de ervaringen van de deelnemers vast te leggen en hen zo nodig ondersteuning te bieden.

- De 13 partners van het Horizon 2020-project Trapeze werken aan de juiste instrumenten en richtsnoeren om de wil van de burgers af te dwingen en van de strijd tegen gegevensmisbruik en cybercriminaliteit een gezamenlijke inspanning te maken. Trapeze brengt jaren van door de EU gefinancierd onderzoek op het gebied van beveiliging en privacy, alsmede eigen oplossingen en knowhow samen in verhandelbare innovaties.

Een van de taken van het project is het creëren van een digitaal platform voor online zelftraining over de volgende online beveiligingsthema's: e-mail, wachtwoorden, privacy, RGPD...

De doelstellingen zijn als volgt:

- Burgers mondiger maken en een meer betrouwbare data-economie opbouwen door gebruik te maken van bestaande en opkomende technologieën voor de decentralisatie, controle en verwerking van gegevens;
- de burgers bewuster maken van de risico's in verband met de verwerking van persoonsgegevens en cyberdreigingen door één loket voor informatie en opleiding te creëren

Voor meer informatie: <https://trapeze-project.eu/>

- Senior+: Het creëren van educatief materiaal en het betrekken van gemeenschappen om werkloze 55-plussers door middel van ondernemerschap zakelijke kansen te bieden.
- SenGuide - Met succes online trainingen van hoge kwaliteit ontwikkelen voor oudere volwassenen

SenGuide is het vervolgproject van het Erasmus+ project GrandExpertS. De belangstelling en wens van oudere volwassenen boven de 55 jaar om deel te nemen aan online bijscholingsmogelijkheden blijft zeer groot - vooral onder degenen die geen face-to-face-evenementen kunnen bijwonen wegens mobiliteitsbeperkingen, familieverbindingen of een woonplaats op het platteland. Bovendien heeft de pandemie in Corona het belang van online deelname sterk geïllustreerd. Om deze reden en de ervaringen in het vorige project kiezen we voor een participatieve aanpak in SenGuide en voeren we enkele veranderingen en tests uit met betrekking tot het leermanagementsysteem en de leermodules om

senioren de kans te geven hun opleiding voort te zetten en hun kennis en vaardigheden online te delen. <https://senguide.ili.eu/>

III. Slimme huizen, hun belang.

Op basis van wat je hierboven hebt geschreven, kun je proberen af te leiden wat Smart Home oplossingen kunnen doen voor senioren in het algemeen en in de Covid-19 tijd. Vervolgens kunt u oplossingen voorstellen die al bestaan.

A. Belangstelling voor Smart Home voor senioren en belangstelling voor covid-19

Uit studies in verschillende landen blijkt dat ouderen vaak alleen wonen, vooral wanneer zij weduwe worden. Op 95-jarige leeftijd woont 42% van de vrouwen in Frankrijk en 27% van de mannen in instellingen, tegenover respectievelijk 5% en 4% op 80-jarige leeftijd.

28% van de vrouwen leeft alleen op 65-jarige leeftijd en 55% op 85-jarige leeftijd. Bij mannen varieert dit aandeel van 18 tot 25%. Aangezien deze mensen liever thuis wonen dan in een instelling, zegt 67% van hen bereid te zijn connected home-oplossingen te installeren om langer thuis te kunnen blijven wonen.

In heel Europa heeft de Covid-19-crisis aangetoond hoe eenzaam alleenwonende ouderen kunnen zijn en welke beperkingen hun gezondheid met zich meebrengt. Omgekeerd heeft deze gezondheids crisis ook geholpen om Smart Homes-oplossingen op de voorgrond te plaatsen.

Deze oplossingen worden bijvoorbeeld populair in Nederland, dat op dit gebied voorloopt op andere Europese landen, terwijl de regering digitaliseringsstrategieën aanmoedigt.

Van de oplossingen die Smart Homes bieden, hebben er volgens een lers onderzoek twee de aandacht van senioren getrokken. Dat zijn veiligheid en kostenbesparing. Smart Home-oplossingen maken de installatie mogelijk van bewakingssystemen, camera's, bewegingsdetectoren en apparaten om verschillende energiebronnen te besparen door ze te beperken tot het noodzakelijke gebruik. De cijfers in deze studie worden ook gevonden in andere landen zoals Nederland, Frankrijk en Griekenland. Voorts wordt ook de kwestie van de gezondheid aan de orde gesteld. Smart Homes lijken ook deze kwestie te kunnen aanpakken, bijvoorbeeld met behulp van valdetectoren of waarschuwingsapparaten. Meer in het algemeen worden IoT-oplossingen veel genoemd voor gezondheidskwesties (medische toepassingen) of als middel om het isolement van senioren tegen te gaan.

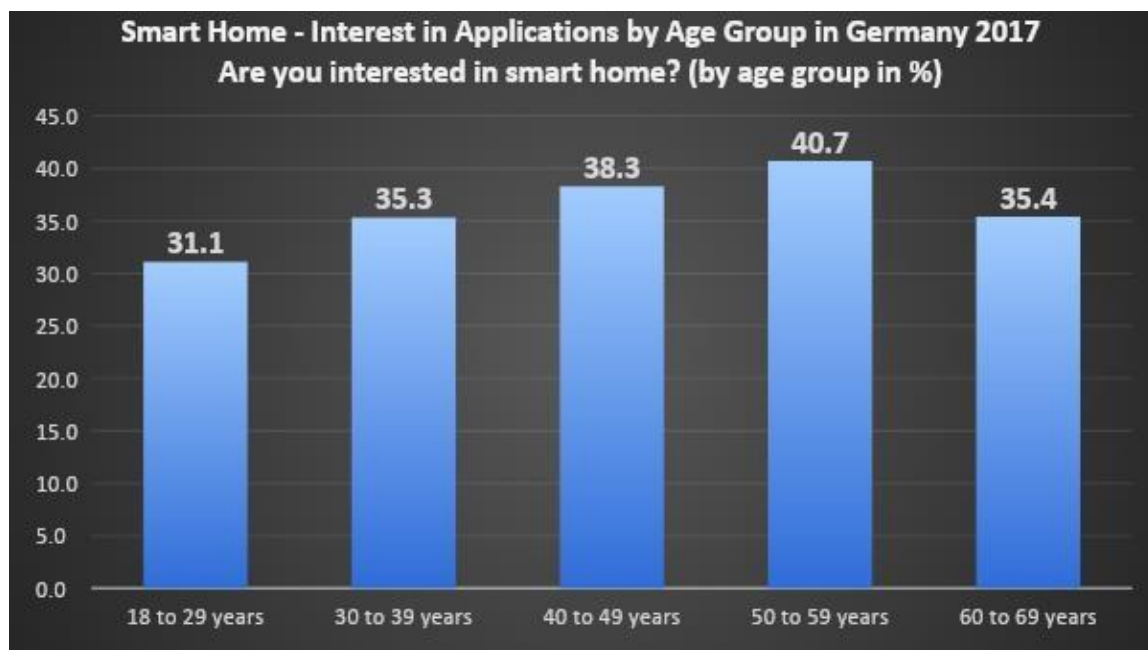
In Duitsland zei in 2017 40,7% van de 50-59-jarigen en 35,4% van de 60-69-jarigen geïnteresseerd te zijn in het Smart Home.

Op de vraag welk apparaat in uw huis via het internet kan worden bediend antwoordden de respondenten:

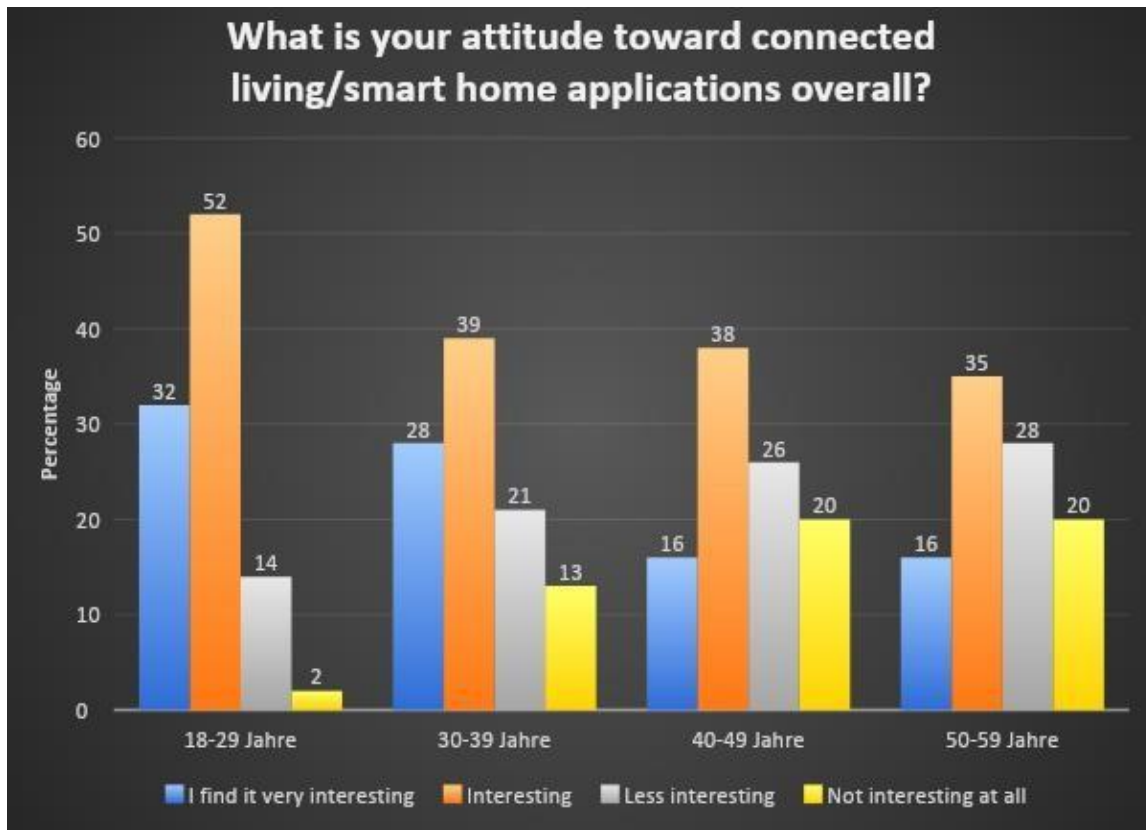
- Camera's voor 11% van de 18-59 jarigen.
- 25% van de respondenten heeft luidsprekers met internetbediening.
- 18% van de respondenten controleert geen enkel apparaat
- 53% bedient zijn tv al via internet

Smart Homes en IoT's beginnen dan ook populair te worden in landen als Frankrijk, Oostenrijk en Nederland, maar niet zozeer in Duitsland of Bulgarije.

Een van de belangrijkste redenen hiervoor is, naast het gebrek aan informatie over dit onderwerp, het gebrek aan vaardigheden en het gebrek aan vertrouwen in deze digitale vaardigheden bij ouderen. Zij voelen zich niet competent genoeg om zich voor deze onderwerpen te interesseren. Zij zien deze apparaten ook als te duur voor hen en maken zich zorgen over gegevensbescherming. In Bulgarije bijvoorbeeld worden smart home-oplossingen niet bepaald aangemoedigd door nationale strategieën. Het wordt geruststellender om vast te houden aan de "goede oude" oplossingen.

Bron: © Statista 2022, Bijzonderheden: Duitsland; 06/02/2017 tot 06/09/2017; 1.021 respondenten; 18-69 jaar; respondenten woonachtig in Duitsland; online enquête.

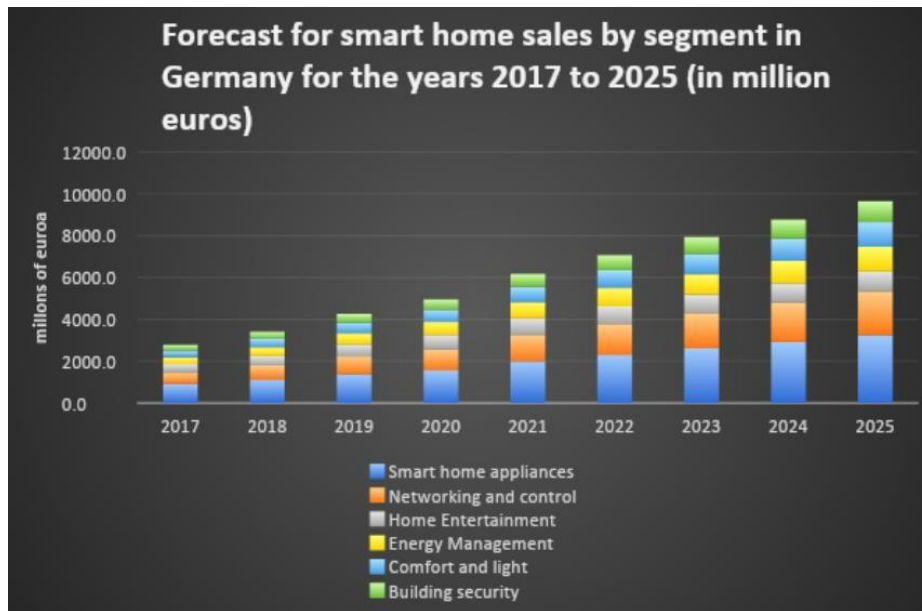
Bron: © Statista 2022, Bijzonderheden: Duitsland, augustus 2016, 1008 respondenten, 18 - 59 jaar

Zoals uit deze grafieken blijkt, blijven senioren in Duitsland het minst geïnteresseerd in Smart Homes-oplossingen.

In alle landen waarop ons onderzoek betrekking heeft, is de belangstelling voor en de installatie van Smart Homes onder de algemene bevolking echter toegenomen, deels als gevolg van de covid-19-crisis waardoor mensen vaker thuis blijven.

Meer in het algemeen is de domotica in Ierland met 50% per jaar toegenomen (volgens de energieleverancier).

- 19% van de Ierse internetgebruikers gebruikt een virtuele assistent via een speaker of app
- 15% gebruikt slimme energieapparatuur (lampen, stekkers, verwarming)
- 14% gebruikt slimme beveiligingsapparatuur (camera, rookmelder, slim slot...)
- 4% heeft connected huishoudelijke apparaten (slimme oven of koelkast, robotstofzuiger...)

Bron: © Statista 2022, Bijzonderheden: Duitsland, 2021

B. Bestaande oplossingen op het gebied van connected homes

Zoals uit het vorige punt blijkt, wordt het terrein van Smart Homes in veel Europese landen populair. De ervaring met Covid-19 heeft deze popularisering sterk versneld. Veel bedrijven hebben zich op dit gebied ontwikkeld en hun productie en verkoop verhoogd.

De studies in Duitsland (vorige grafiek) tonen het belang van de financiële sector van Smart Home tegen 2025.

Volgens de Digital Market Outlook zal de omzet van het smart home-segment "Smart Home Appliances" in Duitsland in 2025 ongeveer 3.249,7 miljoen euro bedragen.

Samengevat tonen de statistieken de opvallende groei van slimme huishoudelijke apparaten aan. Digital Market Outlook voorspelt namelijk dat dit segment tussen 2017 en 2025 meer dan verdrievoudigd zal zijn. We mogen echter niet vergeten dat volgens bovenstaande grafiek ook andere segmenten zeer belangrijk kunnen worden. Op het gebied van netwerken en besturing kan de omzet zelfs verviervoudigen. Ook op het gebied van home entertainment, energiebeheer, comfort en verlichting, en gebouwbeveiliging kan een drie- tot viervoudige stijging worden waargenomen.

Verschillende actoren in Frankrijk (particuliere sector) zijn bezig met de ontwikkeling van slimme huizen, waaronder veel internationale bedrijven die in de Franse markt investeren. Er zijn Franse bedrijven zoals Félicie Smart Home, dat belooft senioren te helpen hun onafhankelijkheid te behouden en tegelijkertijd veilig in hun huis te wonen. Elk huis van Félicie is zo aangesloten dat de huurder de verwarming en de rolluiken van het huis kan bedienen via een touchbox. Elke woning is ook uitgerust met val- en rookdetectoren. De

activering ervan leidt tot een alarm naar het 24/7 assistentiecentrum in Frankrijk, dat wordt bemand door adviseurs die als voornaamste taak hebben de meest geschikte persoon te informeren, een familielid of de hulpdiensten, enz. afhankelijk van de situatie op het moment van het alarm.

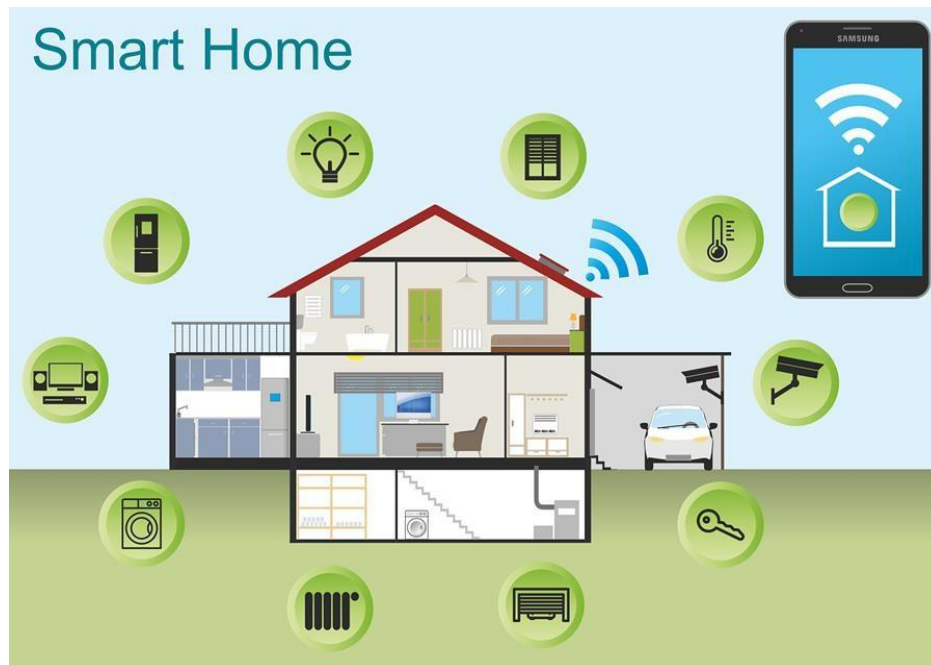
Er zijn verschillende andere projecten in de andere landen van het consortium.

Het SmartYourHome-project in Duitsland, Italië, Roemenië, Spanje en Ierland: Dit project wil senioren inzicht geven in de mogelijkheden van de digitalisering van connected home-concepten en het gebruik ervan. Het doel van het project is senioren in staat te stellen langer zelfstandig thuis te blijven wonen. Het project heeft drie uitkomsten: e-learning platform, e-Tutor's training en smart-home online cursussen.

In Oostenrijk wil het platform AAL Austria de interdisciplinaire uitwisseling tussen verschillende projecten en concepten bevorderen. Sommige van deze projecten omvatten verschillende soorten smart home-oplossingen. De tests hebben bevredigende resultaten laten zien en dat het senioren echt kan helpen.

In Griekenland werkte het programma "Activage" samen met senioren om hun vitale functies te meten, vallen te voorkomen en in geval van nood een arts of familieleden op te roepen. Het programma wierf 450 huizen in 12 Griekse gemeenten aan waar verschillende bewegings- en temperatuursensoren werden geïnstalleerd, evenals andere voorzieningen zoals paniekknoppen... Uit onderzoek bleek dat deze nieuwe technologieën door de senioren algemeen werden aanvaard en hen hielpen onafhankelijker te worden.

Connected home oplossingen bieden verschillende soorten oplossingen, allemaal als IoT, voor senioren, zodat ze langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen. Er zijn stembesturingssystemen, toegang tot entertainment of herinneringen om medicijnen in te nemen, maar ook meer veiligheid, comfort of energiebesparing.

Afbeelding titel : Smart Home

Bron: pixabay.com

Er zijn inderdaad veel mogelijkheden en verwachtingen. Uit de laatste CSO-statistieken voor het gebruik van smart home-technologie in Ierland blijkt bijvoorbeeld dat :

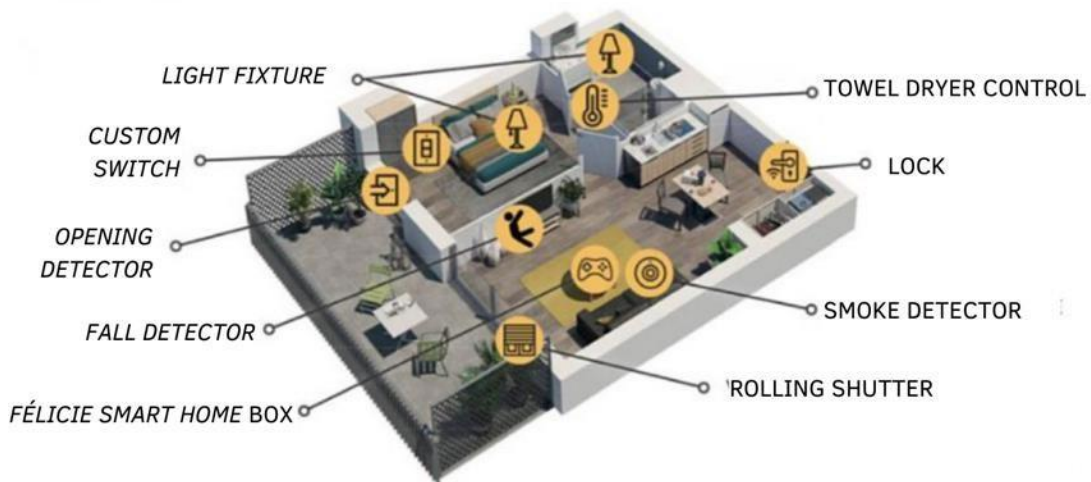
- 19% van de Ierse internetgebruikers maakt gebruik van een virtuele assistent via een slimme speaker of app.
- 15% gebruikt slimme energieapparatuur zoals slimme thermostaten, slimme stekkers of slimme lampen.
- 14% gebruikt slimme beveiligingsapparatuur zoals draadloze camera's, slimme rook- of Co2-detectoren, slimme deursloten of alarmsystemen.
- 4% van de gebruikers heeft verbonden apparaten zoals slimme ovens, robotstofzuigers of slimme koelkasten

Uit een ander voorbeeld, in Frankrijk, blijkt dat de volgende verbonden objecten en smart home-apparaten in Frankrijk het meest interessant zijn voor senioren:

- Bewegingsdetectoren en automatische verlichting om 's nachts een "lichtpad" mogelijk te maken om het risico van vallen te verminderen.
- Met behulp van communicatie op afstand kan bijvoorbeeld de voordeur worden geopend zonder dat men zich hoeft te verplaatsen.
- Er kunnen verschillende toegangscontrolesystemen worden opgezet om de interventies van professionele zorgverleners te vergemakkelijken en complex sleutelbeheer te vermijden.

- Verschillende alarmen (anti-inbraak, brand, waterlekkage, gas, koolmonoxide, enz.) beveiligen personen en goederen door zo nodig automatisch elektrische circuits af te sluiten of de ventilatiesystemen van het huis te activeren.
- De implementatie van "levensscenario's" activeert de verwarming, het openen van de rolluiken, het inschakelen van de verlichting met één druk op de knop, bijvoorbeeld bij het ontwaken en bij het slapengaan.

Bron: *Senioren actu*: "Senioriales : inauguration d'une résidence services seniors "high-tech" dans le Val d'Oise", 2021,

Er zijn dus veel connected home-oplossingen, die niet noodzakelijkerwijs bij iedereen bekend zijn, vooral niet bij senioren, en verschillende projecten tonen aan dat de toepassing ervan heel goed mogelijk is. Uit studies en enquêtes blijkt ook dat deze oplossingen echt bevorderlijk zijn voor de uitbreiding van de autonomie van senioren en door hen zeer goed worden ontvangen. Het blijft echter zaak deze oplossingen bekend te maken en senioren aan te moedigen die niet altijd denken dat zij in staat zijn deze verandering door te voeren, die denken dat deze apparaten te duur zijn, dat zij niet weten hoe zij ze moeten installeren of die geen vertrouwen hebben in deze technologische systemen.

IV. Doe-het-zelf-aanpak voor ouderen (in de context van ICT en het ivd)

A. Belangstelling van ouderen voor doe-het-zelf-aanbiedingen in het algemeen.

De houding ten opzichte van doe-het-zelven, vooral onder ouderen, verschilt van land tot land. Terwijl Ierland, Oostenrijk en Griekenland weinig of geen projecten met een doe-het-zelf-aspect hebben, is dat anders in Bulgarije, Frankrijk, Duitsland en Nederland.

Zo is doe-het-zelven goed geïntegreerd in de Bulgaarse cultuur, vooral onder ouderen, omdat dit een generatie is die niet gewend is aan dagelijkse consumptie. Het is ook een kwestie van inkomen. In plaats van te kiezen voor iets nieuws en gebruiksklaar, geeft een deel van de senioren er de voorkeur aan hun creativiteit te gebruiken en zich te laten inspireren door reeds bestaande oplossingen om hun eigen versie te maken. Deze houding vinden we ook terug in Frankrijk, waar DIY sinds enkele jaren populair is, om een nieuwe aankoop te vermijden in een wereld van intensieve en dure consumptie, en in een ecologische bekommernis.

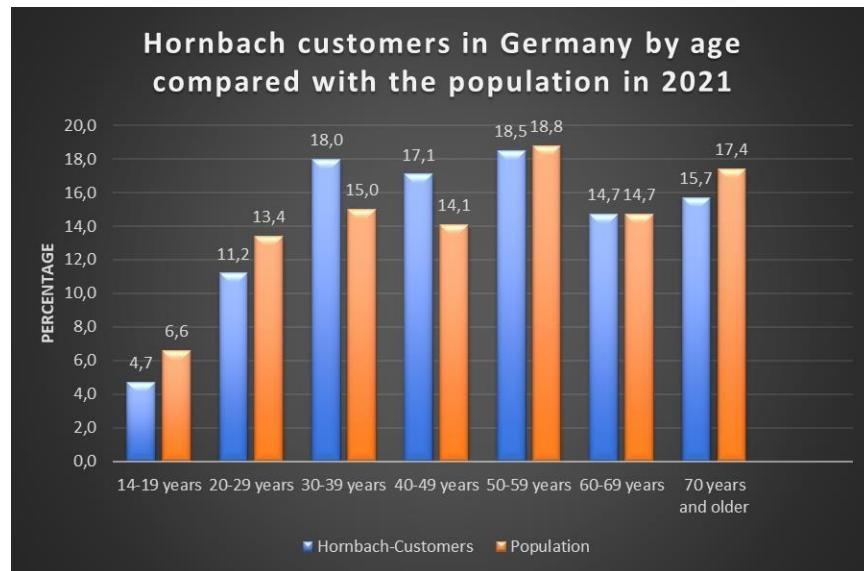
Doe-het-zelven in huis werd wijdverbreid na de COVID-19 pandemie. Veel mensen begonnen hun huis aan te passen om er meer tijd in door te brengen.

De Nederlandse cultuur ondersteunt ondertussen de autonomie en bijdrage van oudere generaties aan de samenleving (Smits et al., 2014). De overheid promoot ook de doe-het-zelf benadering van ICT en IoT als onderdeel van haar digitaliseringsstrategie. Er worden informatieve websites en gebruiksvriendelijke platforms opgezet die ouderen stimuleren om hun digitale vaardigheden te verbeteren. E-health volgt ook in grote mate de DIY-aanpak en spoort ouderen aan om geschikte toepassingen te gebruiken.

In Frankrijk proberen verschillende organisaties digitaal doe-het-zelven te democratiseren. Dat is bijvoorbeeld het geval voor Hortense Sauvard, CEO van de start-up Oui Are Makers, een online platform dat mensen met elkaar in contact brengt die hun doe-het-zelf-ervaring willen delen. De praktijk is zich ook in Frankrijk gaan ontwikkelen dankzij een Nederlands idee, de oprichting van Repair Cafés waar deelnemers hun objecten komen repareren met de hulp van vrijwilligers. Tegenwoordig zijn ze in bijna elke wijk van Parijs te vinden.

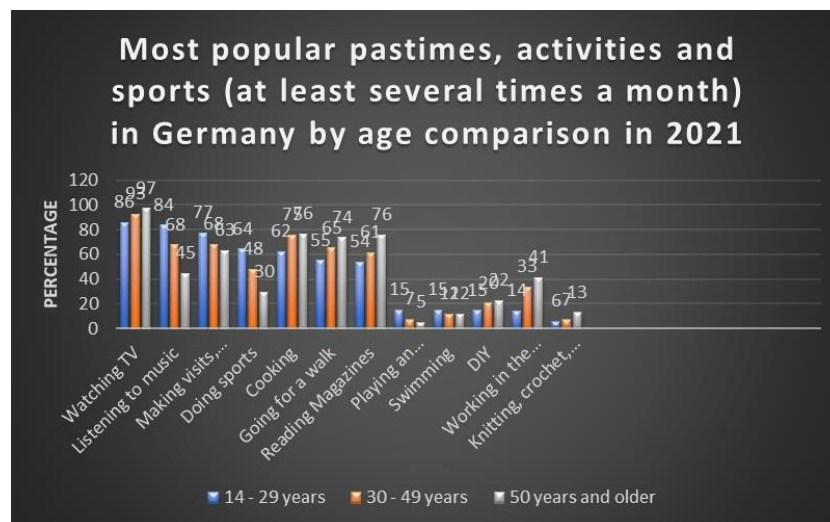
De omzet op de Duitse doe-het-zelfmarkt schommelde de afgelopen tien jaar tussen 43 en 47 miljard euro. In 2020, het jaar van Covid-19, bedraagt de markt 51 miljard euro.

Uit deze grafiek blijkt dat 50,9% van de totale Duitse bevolking ouder is dan 50 jaar en dat 48,9% van deze leeftijdsgroep ook regelmatig aankopen doet bij Hornbach (doe-het-zelfzaak). Dit wijst op een grote belangstelling voor doe-het-zelf-activiteiten. Deze trend is ook duidelijk merkbaar onder 70-plussers.

Bron: © Statista 2022, Bijzonderheden: Duitsland, november 2021, 23.299 respondenten, Computerondersteunde persoonlijke interviews, vanaf 14 jaar

Maar er zijn ook tekenen dat doe-het-zelven interessanter wordt voor 50-plussers. De onderstaande grafiek toont dit op de punten "werken in de tuin", "breien" en "doe-het-zelf" in het algemeen.

Bron: Bron: © Statista 2022, Bijzonderheden: Duitsland, 2021, 23.299 respondenten, vanaf 14 jaar, Face-to-Face-Interviews

Het doe-het-zelf-aanbod in het algemeen is dus vrij goed geïntegreerd in de meeste landen van het consortium. Ook al zijn de jongere generaties meer geneigd er gebruik van te maken.

te maken, ook ouderen vinden het interessant. Bovendien heeft de crisis in Covid-19, waardoor mensen meer tijd thuis doorbrengen, het doe-het-zelf-aanbod in het algemeen en het gebruik ervan sterk doen toenemen.

B. Belangstelling van ouderen voor doe-het-zelfen op het gebied van SmartHome

In de landen van het consortium begint het terrein van connected homes zich beetje bij beetje te verspreiden, maar het is moeilijk om veel gegevens te vinden over de belangstelling van ouderen op dit gebied of over de nationale ervaringen die al zijn opgedaan. Dit kan dus een vorm van antwoord zijn, mogelijk een gebrek aan belangstelling maar ook een gebrek aan infrastructuur, aanbieders of opleiding om ouderen op dit gebied te ondersteunen of te informeren.

Uit onderzoek is gebleken dat er in Ierland nog geen aanbieders zijn van doe-het-zelfinitiatieven voor ouderen. In Griekenland zijn er enkele opleidingscentra die lessen aanbieden, maar er wordt niet vermeld dat deze geschikt zijn voor ouderen en er zijn geen gegevens beschikbaar. Dit is ook het geval in Frankrijk. Er is geen ervaring met digitale doe-het-zelf en het ivd bij senioren. Hoewel digital DIY in Frankrijk populair begint te worden, doen senioren er niet of nauwelijks aan mee. Er zijn echter enkele media die informatie verstrekken over connected housing om het leven van senioren thuis te vergemakkelijken, om goed ouder te worden.

Deze materialen² presenteren verschillende verbonden objecten (verbonden lamp, alarm, stemassistent, enz.), maar ook bedrijven die ze waarschijnlijk in seniorenwoningen zullen installeren (verbonden toiletten, deuren die op afstand opengaan, enz.).

In Bulgarije zijn de weinige beschikbare materialen alleen in het Engels en vereisen ze vaak voorkennis en andere vaardigheden. Een noodzakelijke vaardigheid ook in Nederland, waar uit onderzoek is gebleken dat domotica gekwalificeerde installateurs vereist (Van Berlo, 2011), wat bij ouderen zelden het geval is. Het valt nog te bezien of de Nederlandse digitaliseringsstrategie (<https://www.nederlanddigitaal.nl/english/the-dutch-digitalisation-strategy-2021>) ouderen meer vertrouwen zal geven door de digitale vaardigheden te versterken.

Er zijn een paar projecten in Oostenrijk die technologische kennis naar ouderen proberen te brengen. De meeste zijn nog nieuw en tussen de laatste drie en vijf jaar gestart. Er is dus nog niet veel informatie te vinden. De Oostenrijkse regering wil projecten in deze richting ondersteunen. Zij heeft bijvoorbeeld het federale plan voor ouderen gelanceerd.

---

² Voorbeeld : <https://www.youtube.com/watch?v=bGWui2vXKL4> (in het Frans) of <https://www.diysmarthomesolutions.com/smart-homes-for-seniors-technology-forindependent-living/>

Het ÖIAT (Oostenrijks Instituut voor Toegepaste Telecommunicatie) heeft projecten ontwikkeld zoals [digitaleseniorinnen.at](https://www.digitaleseniorinnen.at) en [saferinternet.at](https://www.saferinternet.at) om kennis bij te brengen over basisinternetgebruik. Op hun platform kan men knowhow en gidsen vinden om senioren op te voeden en didactische oplossingen voor deze leeftijdsgroep aan te bieden. Wij zouden dus zeggen dat er een bereidheid is om de ontwikkeling van technologische kennis voor ouderen te ondersteunen.

Concreet kunnen we vaststellen dat er in deze Europese landen weinig digitale doe-het-zelf mogelijkheden zijn voor senioren. Als die er al zijn, zijn ze zelden aangepast aan senioren die er niet per se in geïnteresseerd zijn. Het is echter bemoedigend om te zien dat er een aantal beleidsmaatregelen en acties ten gunste van dit onderwerp beginnen te ontstaan.

V. Intergenerationele samenwerking: haalbaar of struikelblok?

In ons project moeten jongeren ouderen leren hoe ze SmartHome DIY moeten gebruiken. Wat is de beste manier om mogelijkheden te creëren voor de generaties om van elkaar te leren? Zijn er al projecten in deze richting (gericht op leren van elkaar).

Intergenerationeel leren wordt in de meeste landen als iets positiefs gezien, omdat het aansluit bij een traditie van kennisoverdracht die in de meeste samenlevingen bestaat. Maar deze keer gaat het vooral om samenwerking tussen generaties en het doorgeven van kennis, niet van de ouderen aan de jongeren, maar integendeel. De verandering van paradigma kan moeilijk te implementeren zijn tijdens het project, aangezien sommige ouderen terughoudend kunnen zijn om in de positie te verkeren om van jongeren te leren. Daarom is het essentieel om tijdens de fase van de veldvragenlijsten te begrijpen of intergenerationele samenwerking op het gebied van digitale apparatuur het doel van het project kan dienen.

Bovendien wordt intergenerationele samenwerking vooral ervaren in het gezin, of met zeer lokale projecten, maar niet echt het middelpunt van nationaal beleid. Het is belangrijk vast te stellen wie en hoe moet worden gemobiliseerd om intergenerationele leerdelen in het project op te nemen.

Referenties

Dit document is een combinatie van zeven rapporten die de zeven SmartHome4Seniors-projectpartners na hun eigen landenonderzoek hebben geschreven.

De landen zijn als volgt:

- [Duitsland](#)
- [Frankrijk](#)
- [Oostenrijk](#)
- [Griekenland](#)
- [Nederland](#)
- [Ierland](#)
- [Bulgarije](#)